

CONTRIBUȚII LA PROBLEMA RĂSPÂNDIRII CARPILOR LA DUNĂREA DE JOS

Recentele descoperiri arheologice din zona colinară a județului Buzău, aduc din nou în discuție problema răspândirii carpilor în afara spațiului bine cunoscut de formare și dezvoltare a acestei culturi.

Descoperirea unei necropole carpice la Gura Nișcovului (la aproximativ 10 km de orașul Buzău), cercetată de noi în anii 1974 și 1975, și a așezării respective, documentează pentru prima dată prezența unei comunități carpice pe teritoriul Munteniei.

Anumite elemente culturale carpice fuseseră deja semnalate în unele din așezările dacilor liberi din Muntenia, ca cele de la Mătăsaru sau din zona orașului București. Ele au fost interpretate de Gh. Bichir în a sa monografie asupra culturii carpice, ca prezențe etnice carpice, vorbind de o coabitare a celor două comunități în cadrul aceluiași așezări¹.

Dar aceste prezențe culturale puteau fi interpretate și ca simple influențe venite din partea comunităților carpice, pe baza legăturilor și contactelor, care sigur existau, cu atât mai mult cu cât în raidurile lor spre granițele Imperiului treceau prin aceste teritorii.

Descoperirile recente din apropierea orașului Buzău demonstrează însă clar prezența efectivă a unei comunități carpice în Muntenia. Alături de necropola și așezarea de la Gura Nișcovului, la Izvorul Dulce a fost descoperit, în cadrul unei locuiri de sec. III-IV e.n., un cuptor de ars oale cu material specific carpic². Alte puncte, deocamdată necercetate, au fost depistate la Valea Teancului³ și pe dealul Istnița⁴ din apropierea comunei Pietroasele.

¹ Gh. Bichir, *Cultura carpică*, Ed. Academiei, București, 1973, p. 163.

² Marius Constantinescu, comunicare ținută la Sesiunea științifică, Buzău, decembrie 1974.

³ Gh. Bichir, în cadrul unor cercetări de suprafață.

⁴ Punctele au fost depistate în urma unei periegeze efectuate de noi împreună cu muz. M. Constantinescu și V. Drâmbocanu de la Muzeul județean de istorie - Buzău.

Toate aceste elemente ne determină să ne gândim, nu la o prezență întâmplătoare sau izolată a carpilor în această zonă, legată de mișcările acestei populații spre granițele Imperiului, ci mai degrabă la o extindere a ariei lor de locuire pînă peste apa Buzăului.

Această extindere o legăm de perioada de maximă dezvoltare și înflorire culturală pe care au cunoscut-o carpicii în prima jumătate a secolului al III-lea e.n.

De remarcat este faptul că pînă în prezent în zona colinară a județului Buzău nu au fost descoperite așezări de tip Chilia-Militari, specifice dacilor liberi din Muntenia.

Coborîrea ariei de locuire pînă în zona Buzăului explică și acele influențe culturale semnalate nu numai la Mătăsaru și în așezările din zona Bucureștiului cît mai ales în așezările din zonele mai apropiate, din județul Prahova, de la Budureasca⁵ și Tîgșor.⁶

La Tîgșor, în săpăturile din acest an au fost surprinse materiale de tip carpic și în cadrul necropolei sarmatice. Într-un mormînt de copil, alături de mărgele, oglindă și un vas lucrat cu mîna, tipic sarmatice, a fost depusă și o căniță lucrată la roată din pastă fină cenușie, cu largă răspîndire în mediul carpic.

Necropola, depistată la Gura Nișcovului, pe baza descoperirii întâmplătoare a unei urne de incinerare, se află pe terasa înaltă din stînga pîrului Nișcov în apropierea confluenței acestuia cu apa Buzăului.

În vecinătatea necropolei se află și așezarea respectivă, care a fost distrusă în cea mai mare parte la plantarea viței de vie. Ea a mai putut fi identificată numai după materialele culese de la suprafața solului.

Zona necropolei a fost parțial acoperită cu viță de vie ceea ce a ușurat cercetarea noastră. În cele două campanii limitate la numai 15 zile fiecare, au fost descoperite 11 morminte de incinerare. După ritualul folosit la depunerea rămășițelor cinerare și a inventarului funerar, mormintele sînt de tipurile : cu urnă și în groapă simplă.

Mormintele cu urnă, superficial adîncite față de nivelul antic conțineau o mare cantitate de oase calcinate, toate depuse în interiorul urnei.

Gropile acestor morminte nu se mai disting ; se poate cel mult presupune că diametrul lor era cu puțin mai mare decît cel al urnelor întrucît le găsim pe acestea în poziție verticală sau foarte puțin înclinată.

Urnele erau acoperite cu străchini fragmentare, credem, întrucît nici una nu a mai putut fi întregită.

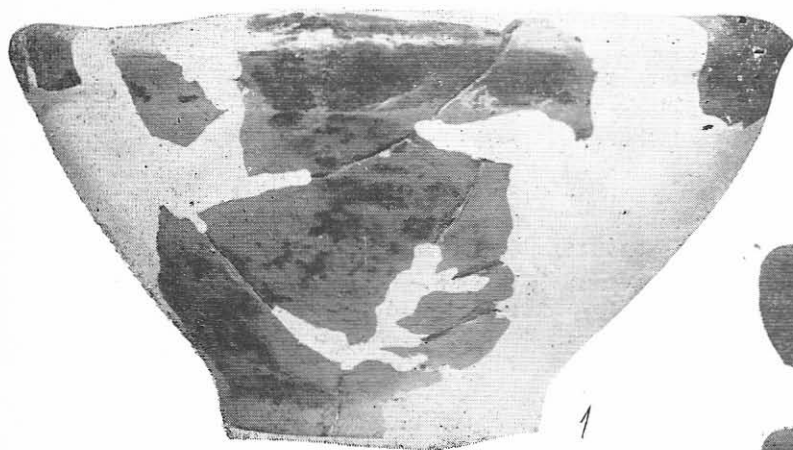
O parte din această categorie de morminte a avut și un bogat inventar funerar. În urna M. 5 au fost descoperite diverse obiecte de podoabă și accesorii de îmbrăcăminte : un cerceț de argint filigranat, o brățară, o verigă, o fibulă, o cataramă mică, un pandativ amuletă, toate din bronz,

⁵ Informații Victor Teodorescu.

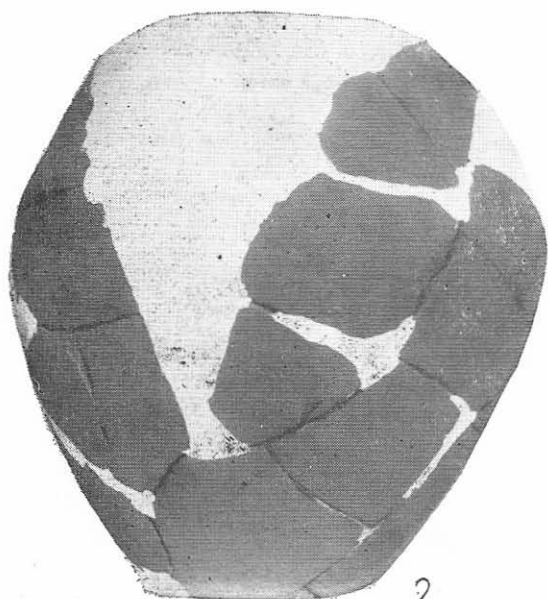
⁶ Informații Gh. Diaconu.

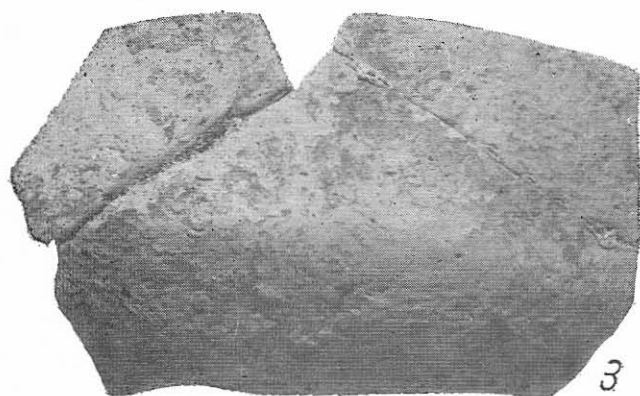
Fig. 1. Inventarul mormintului nr. 5; 1 – verigă de bronz; 2 – mărgea de calcedonie; 3 – cataramă de bronz; 4 – piesă inelară; 5 – fragmente neidentificabile; 6 – brățară de bronz; 7 – oglindă sarmatică; 8 – cercei de argint filigranat; 9 – fibulă carpică; 10 – pandantiv - amuletă de bronz.

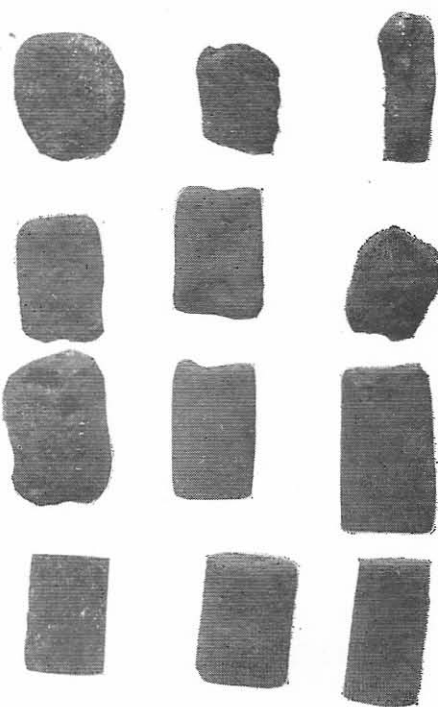
1

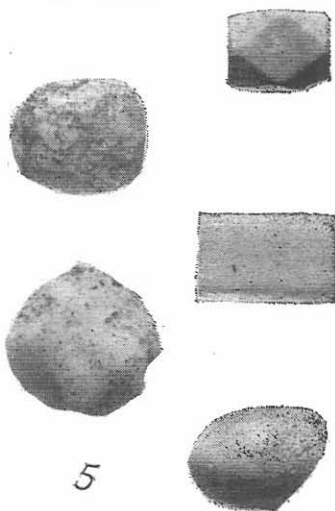
2

3

4

5

Fig. 2. 1 - castron, mormintul nr. 8; 2 - urnă, mormintul nr. 4; 3 - strachină, mormintul nr. 2; 4, 5 - mărgelile, mormintul nr. 7.

o oglindă sarmatică, o mărgea de calcedonie și alte fragmente de bronz neidentificabile (fig. 1).

Întreg inventarul purta urmele trecerii lui prin foc, ars probabil odată cu defunctul.

În cazul altui mormînt (M. 7) răvășit de lucrările agricole au fost descoperite 17 mărgeli în majoritate tubulare, aplatizate, (una singură era fațetată), confecționate din cornalină roșie sau albă, cît și sferoidale din calcedonie. Toate erau arse, unele puternic deformatе (fig. 2/4-5).

Din categoria mormintelor cu oasele puse în groapă simplă fac parte șapte morminte. O serie dintre ele au putut fi ușor reperate, datorită cantităților relativ mari de cărbune sau bucăți mici de pămînt ars care au pigmentat puternic pămîntul din umplutura gropii. Diametrul gropilor nu depășește 0,50 m iar forma lor este ovală sau rotundă. Inventarul funerar este foarte sărac. El este format aproape în exclusivitate din fragmente ceramice aparținînd a două sau mai multe vase diferite. Din oasele rămase din procesul cremației au fost depuse mult mai puține decît în cazul celor în urne. Ele sînt împrăștiate în toată groapa (M. 2 și M. 8) sau grupate într-o parte a gropii, sub forma unei grămăjoare (în celelalte morminte). Într-un singur caz am descoperit și cîteva mici fragmente de pămînt ars.

O altă serie de morminte din aceeași categorie nu conține deloc cărbuni sau cenușă ci numai oase calcinate și fragmente ceramice. Acestea din urmă provin de la cel puțin 2 vase diferite lucrate însă din aceeași pastă și de aceeași culoare.

Reconstituirea parțială sau în întregime a materialului ceramic a permis stabilirea anumitor tipuri de vase, ca :

- urnă cu corpul alungit, buza îngustă, îngroșată, răsfrîntă orizontal în afară, arsă la roșu sau cafeniu (fig. 2/2) ;
- urnă de culoare cenușie deschis, cu buza lată și aplatizată, răsfrîntă orizontal în afară ;
- vas cu două torți, probabil de tip amforă, cenușie deschis ;
- strachină cafenie de formă tronconică cu o ușoară șanțuire sub buza vasului (fig. 2/1) ;
- strachină cu buza dreaptă, corpul profilat, realizată dintr-o pastă de culoare cenușie deschis ;
- strachină de culoare roșie cu buza dreaptă și corpul rotunjit (fig. 2/3) ;
- strachină de culoare roșie cu angobă, cu buza dreaptă și umărul marcat, imitație după cele romane.

Obiectele de podoabă amintite, în special cercelul și fibula, sînt tipic carpice și nu le întîlnim în așezările dacilor liberi din Muntenia. Brățara, oglinda, mărgelile, pandantivul sînt comune atît carpilor cît și sarmaților.⁷

Folosirea în egală măsură a ceramicii arse la roșu cu cea arsă în culorile cenușiu-cafeniu este o caracteristică a culturii carpice. În necropolele din Muntenia de la Chilia⁸ și Tîrgșor⁹ nu apare deloc ceramica arsă la roșu.

⁷ Gh. Bichir, *Cultura Carpică*, București, 1973, p. 99 și urm.

⁸ Sebastian Morintz, *Materiale*, VIII, p. 515.

⁹ Gh. Diaconu, *Tîrgșor. Necropola din sec. III-IV e.n.*, p. 30-35.

De asemenea, prezența aproape exclusivă în morminte a vaselor lucrate la roată (în cazul nostru a fost găsit un singur fragment ceramic lucrat cu mâna) este o altă caracteristică a culturii carpice, indicând nivelul ridicat de dezvoltare la care ajunseseră carpicii în secolul III e.n.

Pe baza analogiilor găsite în mediul carpic, necropola de la Gura Nișcovului a putut fi datată în prima jumătate a secolului al III-lea e.n. Prezența ceramicii roșii într-o proporție destul de mare dar lipsa urnelor cu tortile zoomorfe specifice etapei târzii de tip Poienești, ne face să afirmăm că necropola nu continuă și în a doua jumătate a secolului al III-lea e.n.

Descoperirea oglinzii de tip sarmatic despre care unii cercetători¹⁰ afirmă că nu ar depăși mijlocul secolului al III-lea e.n. ar fi încă un argument în favoarea datării propuse de noi.

RÉSUMÉ

CONTRIBUTION AU PROBLÈME D'EXPANSION DES CARPES AU BAS-DANUBE

La découverte d'une nécropole carpique à Gura Nișcovului, dépt. de Buzău, attestée pour la première fois la présence des Carpes en Munténie.

Autres traces carpiques de cette région, comme celles de Valea Teancului et Izvorul Dulce, nous ont déterminé à avancer l'hypothèse de l'expansion des Carpes au Sud de leur aire d'habitation, jusqu'à la zone collinaire du N-NE de la Munténie.

Il est à remarquer ici l'absence des complexes de type Chilia-Militari, spécifiques aux Daces libres de Munténie.

Dans la nécropole de Gura Nișcovului on a découvert 11 tombes d'incinération des types : en urne et en fosse simple. L'inventaire funéraire est analogue à celui du milieu carpique de Moldavie. La nécropole peut être datée à la première moitié du IIIe siècle de n.è.

LISTE DES FIGURES

Fig. 1. Inventaire de la tombe no. 5 : 1 – anneau en bronze ; 2 – perle en calcedonie ; 3 – boucle en bronze ; 4 – pièce d'anneau ; 5 – fragments non-identifiables ; 6 – bracelet en bronze ; 7 – miroir sarmatique ; 8 – boucle d'oreille en argent filigrané ; 9 – fibule carpique ; 10 – pendentif-amulette en bronze.

Fig. 2. 1 écuelle, tombe no. 8 ; 2 – urne, tombe no. 4 ; 3 – écuelle, tombe no. 2 ; 4, 5 – perles, tombe no. 7.

¹⁰ Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, p. 111.